Työ- ja elinkeinoministeriö Neuvostoraportti EU/10/2025-TEM-22

Johansson Elina 22.5.2025

Epävirallinen energiaministerikokous 12.-13.5.2025, Varsova

Kokous

Epävirallinen energiaministerikokous 12.-13.5.2025, Varsova

Puolan epäviralliseen energiaministerikokoukseen oli kutsuttu myös Ukrainan ja Moldovan energiaministerit, ACER (Energia-alan sääntelyviranomaisten yhteistyövirasto), IEA (Kansainvälinen energiajärjestö), Energiayhteisön sihteeristö, Iso-Britannia, Sveitsi, Norja sekä Islanti.

Ensimmäiseksi keskusteltiin Ukrainan energiainfrastruktuurin jälleenrakentamisesta sekä Ukrainan ja Moldovan talvivarautumisesta. Valtaosa vakuutti tukeaan Ukrainalle sekä Moldovalle. Useissa puheenvuoroissa (ml. FI) tuotiin esille, että Ukrainan energiajärjestelmän jälleenrakentamisessa tulisi painottaa jatkossa enemmän uusiutuvaa energia sekä hajautettua energiantuotantoa. Ukrainan energiajärjestelmän integroimista vahvasti EU:n energiamarkkinoihin sekä lähentymistä EU-lainsäädännön kanssa painotettiin laajasti (ml. FI). Suomi (sekä useat muut JV:t) toivottivat alustavasti tervetulleeksi komission 6.5.2025 julkistaman REPowerEU-tiekartan. Vain kaksi jäsenvaltiota suhtautui tiekarttaan varauksellisesti epäillen sen kansallisia vaikutuksia energian toimitusvarmuuteen sekä yksi jäsenvaltio pohti vaikutuksia kaasun hintoihin.

Työlounaalla aiheena oli Ukrainan ja Moldovan lähentyminen EU-lainsäädännön kanssa.

Toisena keskusteluaiheena oli energiaturvallisuuden lisääminen puhtaiden energiateknologioiden avulla. Tarvetta irtautua venäläisestä energiasta täysin korostettiin useissa puheenvuoroissa (ml. FI). Vallitsi laaja yhteisymmärrys siitä, että EU:n energiaturvallisuutta lisätään panostamalla puhtaisiin teknologioihin (ml. FI). Muutamissa puheenvuoroissa peräänkuulutettiin EU-rahoitusta (CEF = Connecting Europe Facility ja Innovaatiorahasto), jotta innovaatioita saataisiin edistettyä.

Lisäksi AOB-kohdassa kuultiin lyhyesti Espanjalta ja Portugalilta informaatiota 28.4.2025 tapahtuneesta laajasta sähkökatkosta Iberian niemimaalla.

Seuraava energianeuvosto järjestetään Luxemburgissa 16.6.2025, jossa asialistalla ovat energiaturvallisuutta koskevat neuvoston päätelmät sekä komission REPowerEU-tiekartta.

1. Ukrainan energiasektorin jälleenrakentaminen sekä Ukrainan ja Moldovan talvivarautuminen

PJ/ PL ministeri Hennig-Kloska avasi kokouksen muistuttamalla puheenjohtajan tausta-asiakirjasta ja siinä esitetyistä taustakysymyksistä:

- *Miten EU kumppaneineen voi koordinoida tehokkaammin tukea Ukrainan ja Moldovan energiajärjestelmien kestokyvyn vahvistamiseen tulevaa talvea ajatellen, fokusoiden erityisesti infrastruktuurin korjaamiseen, ydinturvallisuuteen, energialähteiden monipuolistamiseen sekä siirtoyhteyksien parempaan käyttöön? Miten voitaisiin mobilisoida lisää rahoitusta sekä vahvistaa EU-tason toimien näkyvyyttä?*

- *Miten EU ja kansainväliset kumppanit voivat tukea kestävän, hajautetun ja puhtaan energiajärjestelmän kehittämistä yhdistäen jäsenvaltioiden tuen, yksityisten investointien houkuttelun sekä markkinahaasteisiin vastaamisen?*

- *Millaisia mekanismeja (kuten hintasopimukset, huutokaupat tai kohdennetut riskin vähentämisvälineet) tulisi ottaa käyttöön yksityisen pääoman houkuttelemiseksi Ukrainan uusiutuvan energian ja hajautetun tuotannon hankkeisiin?*

KOM/ energiakomissaari Jörgensen mainitsi avauspuheenvuorossaan komission 6.5.2025 julkistaman REPowerEU-tiekartan. Tiekarttta on tärkeä signaali: EU etenee venäläisestä fossiilisesta energiasta irtautumisessa. Muistutti että venäläisen fossiilisen energian tuonnin arvo ylittää Ukrainalle annetun tuen määrän. Tämän täytyy loppua. Toki paljon toimia on tehty (esim. kivihiilen ja kaasun osalta) mutta edelleen venäläistä energiaa ostettiin viime vuonna 1,3 miljardin euron arvosta. Komissio painotti, että se haluaa lisätä läpinäkyvyyttä. Vetosi jäsenvaltioihin, että ne tekisivät kontribuutioita Ukrainan jälleenrakennusrahastoon. Ukrainan osalta muistutti tarpeesta varmistaa ydinvoimaloiden turvallisuus, uusiutuvan energian osuutta on lisättävä ja siirtoyhteyksiä on parannettava (mainiten samalla Moldovan ja Romanian välisen siirtoyhteysprojektin). EU:n tulevat painopistealueet ovat 1) energian toimitusvarmuuden takaaminen (sähköverkot, varastointi), 2) energiatuotannon hajauttaminen sekä 3) vientikapasiteetin lisääminen.

Energiayhteisön (*Energy Community*) sihteeristön edustaja kiitti jälleenrakennukseen tehdyistä panostuksista (kaikkiaan yli 600 miljoonaa euroa). Lisää tukea kuitenkin tarvitaan. Ukraina jatkaa ponnistelujaan energiasektorillaan, jotta se olisi yhteensopiva EU:n energiamarkkinoiden kanssa. Nämä ponnistelut ovat parasta valmistautumista tulevaan talveen. Tiivisti prioriteetit kolmeen ydintavoiteeseen: 1) jälleenrakennus (*reconstruct*) 2) yhteydet (*connect*) sekä 3) vakauttaminen (*stabilise*).

Ukrainan energiaministeri Haluštšenko kävi läpi Ukrainan energiaintrastruktuuriin Venäjän kohdistamia massiivisia iskuja, jotka edelleen jatkuvat. Rauhanneuvottelujen rinnalla Ukraina varautuu koko ajan tulevaan talveen. Keskeistä on aktiivinen puolustautuminen ja iskujen torjuminen. Energiainfraan on kohdistettu valtavia kyberhyökkäyksiä. Jatkuvien iskujen alla tuhojen korjaaminen on haastavaa. Toiseksi ministeri keskittyi kaasua koskeviin toimiin. Viime vuonna Ukrainassa sijaitsevat kaasuvarastot olivat Venäjän kohteina. Nyt iskuja kohdistuu tuotantolaitoksiin. Koko ajan työskennellään tuotannon hajauttamiseksi.

Moldovan energiaministeri Dzungietu painotti puheenvuorossaan yhteen liityntöjen merkitystä. Myös uusiutuvan energian osuuden lisääminen ja energian varastointi keskeistä, jotta Venäjä-riippuvuudesta päästään irti. Tilanne on kehittynyt sähköntuotannon kannalta hyvään suuntaan, sillä aiemmasta, erittäin vahvasta riippuvuudesta yksittäisestä Transnistrian alueella sijaitsevasta voimalaitoksesta ollaan nyt tilanteessa, jossa hyvin suotuisina päivinä uusiutuvalla energialla tuotetun sähkön osuus on jo jopa 34 %. Kiitti EU-tuesta, jota se tarvitsee jatkossakin mm. huippukulutustuntien (*peak hours*) tasapainottamiseen. On kiinnostunut yhteistyöstä jäsenvaltioiden TSO:iden (kantaverkkoyhtiöiden) kanssa. Suunnitteilla on myös energiatehokkuuteen liittyviä informaatiokampanjoita.

Käytiin keskustelu, jossa 25 EU-jäsenvaltiota (mm. FI) sekä NO, CH, UK ja IS käyttivät puheenvuoron. Valtaosassa vakuutettiin vankkumatonta tukea Ukrainalle sekä Moldovalle. Useissa puheenvuoroissa (ml. FI) tuotiin esille, että Ukrainan energiajärjestelmän uudelleenrakentaminen on myös mahdollisuus painottaa jatkossa enemmän uusiutuvaa energia sekä hajautettua energiantuotantoa. Myös Ukrainan energiajärjestelmän integroimista vahvasti EU:n energiamarkkinoihin ja lähentymistä EU lainsäädännön kanssa painotettiin (ml. FI). Rahoituksen osalta esille nousi tarve mobilisoida yksityistä sektoria (ml. FI). Suomi (sekä useat muut JV:t) toivottivat alustavasti tervetulleeksi komission REPowerEU-tiekartan. Vain kaksi jäsenvaltiota suhtautui tiekarttaan varauksellisesti epäillen sen vaikutuksia kansalliseen energian toimitusvarmuuteen sekä yksi jäsenvaltio pohti vaikutuksia kaasun hintoihin.

KOM vastauspuheenvuorossa kiitti saamastaan tuesta tiekartalle. Mainitsi että tiekartan pohjalta annettavat säädösehdotukset tullaan antamaan pian (kesäkuussa) ja että ne tarvitaan voimaan vuoden loppuun mennessä. Noteerasi joidenkin jäsenvaltioiden esille tuomat huolet mutta vakuutti komission tukevan analyysissä ja käytännön toimissa. Komissio ei odota toimien nostavan kaasun hintoja, vaikka toki niillä voi olla alueellisia tai paikallisia vaikutuksia.

2. AOB: Informaatiota ES ja PT valtuuskunnilta Iberian niemimaan laajasta sähkökatkoksesta

ES ja PT informoivat Iberian niemimaalla 28.4.2025 tapahtuneesta laajasta sähkökatkosta. Julkisuudessa spekuloidaan, että onko taustalla se, että uusiutuvan energian oltaisiin menty liian pitkälle. Selitys on kuitenkin monimutkaisempi. Ylipäätään ES ja PT havainneet, että tilanteen ollessa päällä, on esiintynyt paljon informaatiovaikuttamista, jossa valeuutisia ja väärää tietoa on levitetty. Tilannetta analysoidaan edelleen mutta selvää on, että ongelmana ei ole ollut sähköverkkojen kapasiteetti. Korostivat että tutkinta on meneillään ja sitä tehdään maiden hyvässä yhteistyössä. ACER (itsenäisesti ja riippumattomasti) tekee teknistä arviointia tilanteen hoidosta. On perustettu tekninen ”advisory group” pohtimaan kuinka tulevaisuudessa vastaava tilanne voitaisiin estää. Yleisenä johtopäätöksenä ES ja PT totesivat, että Iberian niemimaa tulee olla jatkossa paremmin liitetty eurooppalaisiin sähkömarkkinoihin.

3. Energiaturvallisuuden lisääminen puhtaiden energiateknologioiden avulla

PJ/ PL ministeri Hennig-Kloska avasi asiakohdan muistuttamalla puheenjohtajan tausta-asiakirjasta ja siinä esitetyistä taustakysymyksistä:

- *Mitä toimenpiteitä pitäisi priorisoida kriittisten vähähiilisyysteknologioiden ja niiden valmistuskapasiteetin edistämiseksi EU:ssa? Miten EU voi edistää innovaatioita ja uusien teknologioiden markkinoille pääsyä samalla varmistaen energian kohtuuhintaisuuden?*
- *Kuinka jäsenvaltiot voivat tehdä tehokkaammin yhteistyötä vähentääkseen riippuvuutta ulkoisista energiantoimittajista ja samalla ylläpitäen kilpailukykyisen ja avoimen energiateknologiamarkkinan?*
- *Mitä lisätukimekanismeja tarvitaan EU-lähtöisille tuottajille heidän toimintojensa skaalaamiseen ja kilpailukyvyn lisäämiseen kansainvälisillä markkinoilla?*

IEA:n pääjohtaja Fatih Birol alusti aiheeseen tuomalle esiin erilaisia strategisia näkökulmia energiaturvallisuuteen. Ensinnäkin energiaturvallisuus on osa kansallista turvallisuutta eikä yksikään EU-jäsenvaltio ole energiaturvallisuutta ajatelleen erillinen saarekkeensa vaan kaikki ovat linkittyneitä toisiinsa tavalla tai toisella. Toisaalta energiaturvallisuutta on perinteisesti tarkasteltu lähinnä öljyn ja kaasun toimitusvarmuuteen näkökulmasta. Viime aikoina uutena ulottuvuutena on mukaan tullut myös sähköön, toimitusketjuihin ja kriittisiin mineraaleihin liittyvät kysymykset. Birol peräänkuulutti paradigman muutosta eli eurooppalaisen energiaturvallisuuden tulisi jatkossa keskittyä sähköistymiseen. Tähän liittyen Birol listasi neljä haastetta, joihin hänen mukaansa Euroopan tulisi keskittyä: 1) sähköistymisen etenemistä on kiihdytettävä (esim. tekoälyä hyödyntävät teknologiat tarvitsevat

valtavasti sähköä ja yritykset hakeutuvat sinne, missä sitä on saataville), 2) sähkön hintojen saattaminen kohtuulliselle tasolle, 3) sähköverkkoja on kehitettävä (tähän tarvitaan lisää rahoitusta sekä luvittamisen nopeuttamista) sekä 4) sähköverkkojen vakauttaminen. Lopuksi vetosi sen puolesta, että energiaturvallisuuden varmistaminen edellyttää diversifikaatiota (reitit, kumppanimaat, energianlähteet) varoittaen hyvin selkeästi venäläiseen fossiiliseen kaasuun palaamisesta.

KOM/ energiakomissaari Jörgensen oli samaa mieltä IEA:n kanssa: tulevaisuus on elektroneissä eikä molekyyleissä. Toisti aiemmat kommenttinsa REPowerEU-tiekarttaan liittyen. Eurooppa on tehnyt todella paljon venäläisestä energiasta eroon pääsemiseksi mutta vielä on töitä jäljellä. Panostamalla uusiutuvaan energiaan saadaan jo miljardien säätöjä verrattuna fossiilisiin ja yhä enemmän voidaan säästää toimia kiihdyttämällä ja sähköistymistä nopeuttamalla.

Käytiin keskustelu, jossa 22 EU-jäsenvaltiota (mm. FI) sekä NO ja IS käyttivät puheenvuoron. Tarvetta irtautua venäläisestä energiasta täysin korostettiin useissa puheenvuoroissa (ml. FI). Vallitsi laaja yhteisymmärrys siitä, että EU:n energiaturvallisuutta lisätään panostamalla puhtaisiin teknologioihin (ml. FI). Muutamissa puheenvuoroissa peräänkuulutettiin EU-rahoitusta (CEF ja Innovaatiorahasto) jotta innovaatioita saataisiin edistettyä.

PJ totesi lopuksi, että Luxemburgin energianeuvoston 16.6. asialistalla ovat energiaturvallisuutta koskevat neuvoston päätelmät sekä komission REPowerEU-tiekartta.

Suomen edustajat

ympäristö- ja ilmastoministerin valtiosihteeri Mika Nykänen, TEM
neuvotteleva virkamies Elina Johansson, TEM/EOS

Asiakirjat

Puheenjohtajan tausta-asiakirjat *Rebuilding Ukraine's Energy Infrastructure and Winter Preparedness in Ukraine and the Republic of Moldova* sekä *Increasing Energy Security through Improved Access to Critical Decarbonisation Technologies*.

Liitteet Napsauta tähän ja kirjoita liitteet

Viite Napsauta tähän ja kirjoita viite